

Rozwody w osobistych doświadczeniach Polaków

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

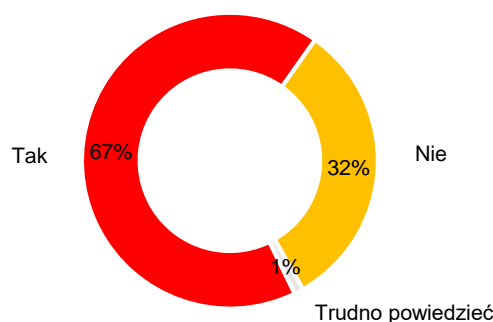
W ogólnych deklaracjach Polaków stosunek do rozwodów ewoluje w kierunku coraz większej ich akceptacji, jednak akceptacja ta – jak wynika z badań – w większości przypadków nie jest bezwarunkowa, a samo zjawisko niezmiennie budzi w społeczeństwie wiele kontrowersji¹. Można przypuszczać, że stosunek do rozwodów różni się między innymi w zależności od tego, czy formułowany jest wyłącznie z punktu widzenia pewnych ogólnych norm i wartości, czy też bazuje dodatkowo na osobistych doświadczeniach. Żeby zweryfikować tę hipotezę, oprócz pytań o stosunek do zjawiska i przyzwolenia na nie, zapytaliśmy Polaków² o ich własne doświadczenia związane z rozwodami oraz o rozwody wśród najbliższych im osób.

CZY KTOŚ Z OTOCZENIA JEST ROZWIEDZIONY?

Okazuje się, że zdecydowana większość dorosłych Polaków (67%) ma w swoim otoczeniu przynajmniej jedną osobę, która jest rozwiedziona. Znajomość takich osób jest tym częstsza, im wyższy poziom wykształcenia badanych, większa miejscowość zamieszkania i rzadsze uczestnictwo w praktykach religijnych. Relatywnie częściej niż inni znajomość osób rozwiedzionych deklarują także osoby o najwyższych dochodach *per capita*, badani w wieku od 35 do 44 lat, a w grupach społeczno-zawodowych – kadra kierownicza oraz specjaliści wyższego i średniego szczebla (zob. tabelę aneksową 1).

CBOS

RYS. 1. Czy w swoim otoczeniu ma Pan(i) kogoś, kto się kiedykolwiek rozwiódł?

¹ Zob. komunikat CBOS „Stosunek Polaków do rozwodów”, styczeń 2019 (oprac. R. Boguszewski).

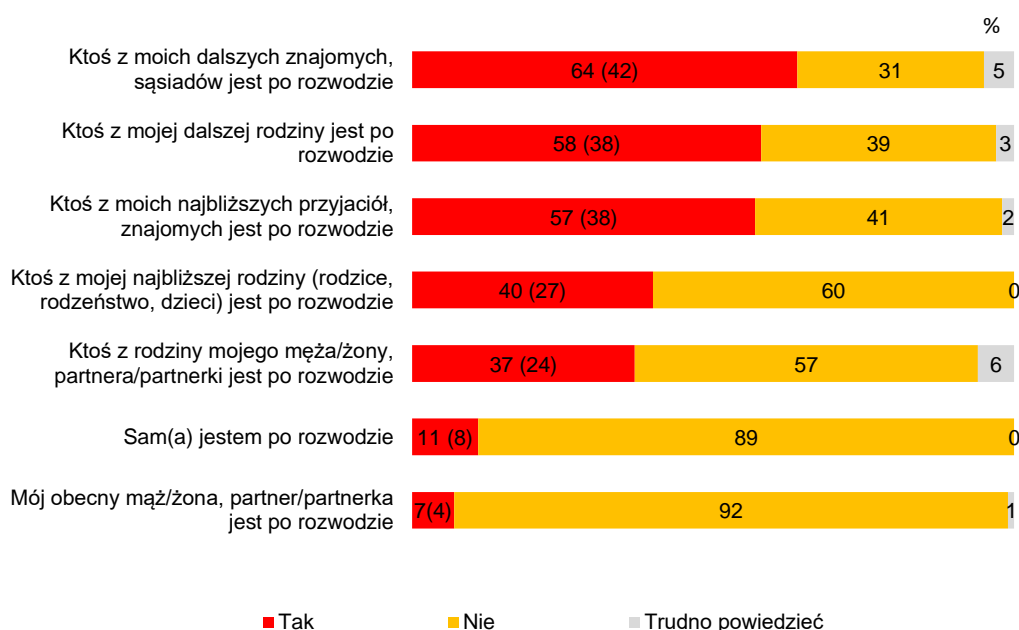
² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (343) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 29 listopada – 9 grudnia 2018 roku na liczącej 942 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Ci, którzy mają w swoim otoczeniu osoby rozwiedzione, w większości twierdzą, że po rozwodzie jest ktoś z ich dalszych znajomych lub sąsiadów (64%). Niemal trzy piąte ma takie osoby wśród dalszych krewnych (58%) oraz w gronie najbliższych przyjaciół lub znajomych (57%). Z kolei dwie piąte (40%) deklaruje, że po rozwodzie jest ktoś z ich najbliższej rodziny (rodzice, rodzeństwo, dzieci) lub ktoś z rodziny męża/żony czy partnera/partnerki (37%). Co dziewiąty z tej grupy badanych sam jest rozwiedziony (11%), a co czternasty żyje aktualnie w związku z osobą rozwiedzioną (7%).

CBOS

RYS. 2. Kim są te osoby?

ODSETKI OSÓB, KTÓRE ODPOWIEDZIAŁY TWIERDZĄCO NA PYTANIE: CZY W SWOIM OTOCZENIU MA PAN(I) KOGOŚ, KTO SIĘ KIEDYKOLWIEK ROZWIÓDŁ? (N=621)

W nawiasach podano odsetki odpowiedzi twierdzących wśród ogółu badanych

Odnosząc powyższe dane do ogółu badanych można stwierdzić, że ponad dwie piąte dorosłych Polaków zetknęło się z rozwodem wśród swoich dalszych znajomych lub sąsiadów (42%), a niewiele mniej do grona osób rozwiedzionych może zaliczyć kogoś spośród swojej dalszej rodziny (38%) lub najbliższych przyjaciół i znajomych (38%). Mniej więcej jedna czwarta osoby rozwiedzione ma wśród członków najbliższej rodziny (27%) lub w rodzinie swojego męża/żony czy partnera/partnerki (24%). Co dwunasty dorosły Polak deklaruje, że sam jest rozwiedziony (8%), a 4% stanowią ci, których obecny mąż/żona lub partner/partnerka są po rozwodzie.

Łącznie ponad połowę badanych (52%) stanowią osoby, które zetknęły się z rozwodem w swoim najbliższym kręgu – same są po rozwodzie albo rozwiódł się ktoś z ich najbliższej rodziny lub przyjaciół. Odsetek tych osób jest tym wyższy im wyższe ich wykształcenie, dochód *per capita*, pozycja zawodowa i wielkość miejscowości zamieszkania, natomiast maleje wraz ze wzrostem religijności

(zob. tabelę aneksową 2). Z kolei nieposiadanie osób rozwiedzionych w najbliższym gronie rodzinno-przyjacielskim najczęściej deklarują osoby najmłodsze – mające nie więcej niż 24 lata (73%), o najniższym poziomie wykształcenia (67%), najbardziej zaangażowane w praktyki religijne (64%) oraz badani mieszkający na wsi (60%). W grupach społeczno-zawodowych są to głównie uczniowie i studenci (74%) oraz rolnicy (63%).

PRZEBIEG ROZWODÓW

Osoby, które same się rozwiodły lub mają rozwodników w gronie swojej najbliższej rodziny i/lub przyjaciół, zapytaliśmy o ich obserwacje i doświadczenia związane z przebiegiem rozwodów osób z ich najbliższego otoczenia. Większość z nich nie ma wątpliwości co do tego, że decyzja o rozwodzie najczęściej była słuszna (63% wskazań). Rozwody – w ocenie badanych – zazwyczaj przebiegały sprawnie i bez większych trudności (61%), najczęściej też udawało się uniknąć poważnych konfliktów związanych z podziałem majątku, opieką nad dziećmi itp. (56%). Wyraźnie mniej jednoznacznie wypada jedynie akceptacja stwierdzenia, że w większości przypadków byli małżonkowie utrzymują ze sobą poprawne relacje. Zgadza się z nią 42% badanych, a 45% wyraża opinię przeciwną. Co czwarta osoba przyznaje, że rozwodom, które są jej znane, zazwyczaj towarzyszyły poważne konflikty na tle majątkowym lub związane z podziałem opieki nad dziećmi (26%), a co piąta nie może przyznać na podstawie własnych doświadczeń i obserwacji, że rozwody zazwyczaj przebiegały sprawnie i bez większych trudności (20%). Niemal taki sam odsetek stanowią ci, którzy w ogóle kwestionują zasadność rozwodów w większości znanych im przypadków (19%).

CBOS

RYS. 3. Czy na podstawie obserwacji i doświadczeń związanych z rozwodem lub rozwodami w Pana(i) najbliższym otoczeniu może Pan(i) stwierdzić, że:

(N=488)

OPINIE O ROZWODACH

Początkowa hipoteza – jak się okazuje – znajduje potwierdzenie. Osoby, które mają w swoim najbliższym gronie rozwodników, czy tym bardziej te, które same się rozwiodły, uznają się za bezwarunkowych zwolenników rozwodów częściej niż ogół badanych oraz znacznie częściej niż ci, którzy nie mają w bliższym ani dalszym kręgu swojej rodziny i znajomych osób rozwiedzionych. Podczas gdy wśród ogółu ankietowanych przekonanie, zgodnie z którym, jeśli oboje małżonkowie zdecydują się na rozwód, nie powinni mieć ku temu żadnych przeszkód, podziela 32% respondentów, a wśród tych, którzy nie mają w swoim kręgu osób rozwiedzionych, jedynie 22%, o tyle wśród osób, które się rozwiodły odsetek ten sięga 59%.

TABELA 1

Jaki, ogólnie rzecz biorąc, jest Pana(i) stosunek do rozwodów?	Osoby, które w swoim najbliższym gronie mają kogoś, kto się rozwiodł (N=488)	Osoby, które same się rozwiodły (N=71)	Osoby, które twierdzą, że w swoim otoczeniu nie mają nikogo, kto się rozwiodł (N=298)	Ogół badanych
	w procentach			
Jestem zdecydowanym(a) przeciwnikiem(czką) rozwodów, bez względu na sytuację	8	4	21	12
Nie popieram rozwodów, ale dopuszczam je w pewnych sytuacjach	51	29	52	52
Jestem zwolennikiem(czką) rozwodów. Uważam, że jeśli oboje małżonkowie zdecydują się na rozwód, nie powinni mieć ku temu żadnych przeszkód	38	59	22	32
Mam inne zdanie na ten temat	2	6	2	2
Trudno powiedzieć	1	2	3	2

Osoby mające w swoim najbliższym otoczeniu rozwodników oraz będące po rozwodzie istotnie częściej niż ogół badanych, a tym bardziej niż ci, którzy deklarują, że nie znają osób rozwiedzionych, podzielają stwierdzenie, że jeśli w małżeństwie nie ma dzieci, to lepiej się rozwieść, niż żyć w nieudanym związku, oraz że jeśli człowiek nie jest szczęśliwy w danym związku, to powinien się rozwieść i próbować ułożyć sobie życie na nowo. Rządziej z kolei wyrażają przeświadczenie, że rozwody są złe i zawsze należy walczyć o związek małżeński, rozwody są grzechem i należy trwać w związku pomimo występujących problemów oraz że rozwody czynią spustoszenie w życiu dzieci, dlatego nawet jeśli rodzice nie potrafią się porozumieć, powinni pozostać w związku dla dobra dzieci.

TABELA 2

Czy zgadza się Pan(i) z następującymi stwierdzeniami:	Osoby, które w swoim najbliższym gronie mają kogoś, kto się rozwiódł (N=488)	Osoby, które same się rozwiódły (N=71)	Osoby, które twierdzą, że w swoim otoczeniu nie mają nikogo, kto się rozwiódł (N=298)	Ogół badanych
	odsetki odpowiedzi twierdzących			
Człowiek powinien dążyć do osobistego szczęścia i jeżeli nie jest szczęśliwy w obecnym związku, powinien się rozwieść i próbować ułożyć sobie życie na nowo	76	88	64	71
Rozwody są złe i zawsze należy walczyć o związek małżeński	63	49	76	67
Jeżeli w małżeństwie nie ma dzieci, to lepiej się rozwieść, niż żyć w nieudanym związku	65	78	56	62
Rozwody czynią spustoszenie w życiu dzieci, dlatego nawet jeśli rodzice nie potrafią się porozumieć, powinni pozostać w związku dla dobra dzieci	36	34	56	43
Rozwody są grzechem i należy pozostać w związku pomimo występujących problemów	18	12	34	24

Również deklarowane przyzwolenie na rozwód jest różne w zależności od osobistych doświadczeń w tym względzie. Ogólny wskaźnik przyzwolenia na rozwody mierzony na skali od 0 do 9, gdzie 0 oznacza brak przyzwolenia na rozwody w każdej z dziewięciu przedstawionych sytuacji, a 9 – zgodę na rozwód we wszystkich zaprezentowanych okolicznościach, najwyższą wartość przyjmuje dla respondentów rozwiedzionych (5,77), następnie dla mających w swoim bliskim gronie osoby po rozwodzie (5,37), a najniższą dla badanych, którzy deklarują brak takich osób w swoim otoczeniu (4,69). Rozwiedzeni zdecydowanie częściej niż ogół badanych wyrażają przyzwolenie na rozwody w sytuacji choroby wenerycznej jednego z małżonków (52% wobec 35%), niezgodności charakterów (65% wobec 49%), niedobrania seksualnego (62% wobec 47%) oraz opuszczenia rodziny przez jednego z małżonków (92% wobec 81%).

TABELA 3

Czy, Pana(i) zdaniem, wystarczającym powodem do rozwodu może być:	Osoby, które w swoim najbliższym gronie mają kogoś, kto się rozwiódł (N=488)	Osoby, które same się rozwiódły (N=71)	Osoby, które w swoim otoczeniu nie mają nikogo, kto się rozwiódł (N=298)	Ogół badanych
	Odsetki odpowiedzi twierdzących			
– brutalne traktowanie członków rodziny przez jednego z małżonków	98	100	91	96
– opuszczenie rodziny przez jednego z małżonków	86	92	74	81
– alkoholizm jednego z małżonków	75	77	66	71
– zdrada jednego z małżonków	62	63	58	62
– niezgodność charakterów małżonków	52	65	46	49
– niedobranie seksualne małżonków	52	62	41	47
– choroba psychiczna jednego z małżonków	48	46	38	43
– choroba weneryczna jednego z małżonków	38	52	32	35
– niemożność posiadania dzieci przez jednego z małżonków	24	21	23	23
Sumaryczny wskaźnik przyzwolenia na rozwody	5,37	5,77	4,69	5,04

Zjawisko rozpadu małżeństw od wielu lat utrzymuje się w Polsce na stabilnym, aczkolwiek relatywnie wysokim poziomie, co przy spadku liczby zawieranych związków małżeńskich sprawia, że współczynnik liczby małżeństw zawartych do liczby rozwodów jest w ostatnich latach najmniej korzystny w historii. Średnio na trzy zawierane związki małżeńskie przypada jeden rozwód. Sytuacja ta powoduje, że zjawisko rozwodu nie jest obce większości Polaków. Z deklaracji wynika, że dwie trzecie spośród ogółu badanych ma w swoim otoczeniu przynajmniej jedną rozwiedzioną osobę, w tym co dwunasty sam jest po rozwodzie. Stosunek do rozwodów ewoluuje w kierunku coraz większej ich akceptacji³. Osoby mające rozwodników w swoim najbliższym otoczeniu, a tym bardziej rozwiedzione częściej niż ogół badanych przyzwalają na rozwiązanie małżeństwa bez względu na okoliczności i niemal powszechnie wyrażają przekonanie, zgodnie z którym liczy się przede wszystkim osobiste szczęście człowieka i jeśli małżeństwo nie jest szczęśliwe, powinno się rozwieść i próbować ułożyć sobie życie na nowo.

Opracował

Rafał Boguszewski

³ Zob. komunikat CBOS „Stosunek Polaków do rozwodów”, styczeń 2019 (oprac. R. Boguszewski).